

Restaurering av mur, två etapper

Askims norra kyrkogård, Göteborg

Antikvarisk dokumentationsrapport
2017-02-24

Bakgrund

Göteborgs kyrkogårdsförvaltning ansökte under 2014 om tillstånd att restaurera delar av den stenmur som omgärdar Askims norra kyrkogård. Projektet har genomförts i två etapper och omfattar kyrkogårdsmurens västra sträckning. Projektet påbörjades dels i juli 2014 och i september 2016. Fotodokumentation har upprättats före projektstart i juni 2014 samt under arbetets gång. Antikvarisk slutbesiktning genomfördes 2016-11-24. Närvarande vid besiktningen var planerare Jaana Rintala Berndtsson, Kyrkoförvaltningen i Göteborg, murare Thomas Reimers, Stenmontering i Bohuslän AB och Maria Olovsson, bebyggelseantikvarie, Acanthus.

Beskrivning

Den äldre delen av kyrkogården är i sin helhet omgärdad av en naturstensmur. Murens norra sträckning är restaurerad sedan tidigare. Muren har som många andra äldre skalmurar drabbats av instabilitet vilket medfört att den rasat på flera ställen. Muren har troligen byggts på under årens lopp då nya stenar lagts uppe på krönet, detta har medfört att stenmuren haft en mycket oregelbunden form och också en varierande höjd. När man nu restaurerat muren har den återgått till att få ett mer ursprungligt utseende, den är mer upprätad och har en mer rätvinklig form.

Motivering

Kyrkogårdsförvaltning har under ett antal år noterat att muren runt Askims norra kyrkogård har varit i dåligt skick. Stenar hade börjat kalva ut ur muren på ett antal ställen, och delar av muren hade rasat. För att kyrkogården ska kunna bibehålla sin ålderdomliga karaktär och sitt kulturhistoriska värde var en restaureringsinsats, avseende muren, viktig att genomföra.

Redovisning av åtgärder

Muren har rivits i sin helhet. Grundläggningen för den ursprungliga muren var undermålig vilket medförde att man blev tvungen att gräva ur instabilt jordmaterial. Man ersatte jord och annat organiskt material med ett dränerande stenmaterial. Muren har därefter återuppförts med befintliga stenblock som en kallmurad skalmur. Murens inre är nu fylld med stenmaterial i två storlekar, 90/150 samt 16/32, för att uppnå bästa möjliga dränerande effekt. Detta medför att vatten inte samlas i muren och orsakar frostsprängning. Tidigare har stora stenar varit synliga i muren, dessa har återanvänts men p.g.a stabilitetsproblem har de lagts ner. Alternativet hade varit att slå järnklamrar på baksidan av stenarna vilket givit upphov till mer komplicerade åtgärder. Den ursprungliga muren innehöll även mycket runda stenar, som på grund av sin form, orsakade mycket av murens instabilitet. Många av dessa har därför bytts ut till mer kantiga stenar.

När nu delar av muren har lagts om har man tagit beslutet att muren ska ha en höjd på 1.10 meter utifrån gatan och därmed 1.16 m från insidan. Förslaget på höjd baserades på att man får en

lämplig linje för hela den västra mursträckan. En högre mur än 1.1 m kräver också att den måste göras bredare nedtill för att hålla, kvalitetsmässigt och säkerhetsmässigt. Med den höjd som muren nu har var den ursprungliga bredden också möjlig att bibehålla.

Fotodokumentation

Sydvästra delen av muren före åtgärd, genomförd 2016.

Nordvästra delen av kyrkogårdsmuren före åtgärd.

Den nordvästra delen av muren är riven, stora stenar läggs åt sidan och murens fyllnad rensas ur.

Delar av den nordvästra delen av muren är riven inför åtgärder. På bilden syns stora stenar som efter åtgärd använts för återuppbyggnaden av muren. Man har dock varit tvungen att lägga dem ner för att åstadkomma bra stabilitet.

Den sydvästra delen av muren har rivits, underlaget har dränerats med stenmaterial i dimensionen 16/32.

Höjden på den ursprungliga muren har justerats för att få en enhetlig höjd längs kyrkogårdens västra sida, i sin helhet.

Höjden på den ursprungliga muren har justerats för att få en enhetlig höjd längs kyrkogårdens västra sida. När den nordvästra delen lades om bestämdes murens höjd.

Den nordvästra delen av muren är delvis nedmonterad.

Den nordvästra delen av muren är färdigställd. Spår av klyvning finns med på bildens högra hörn. Detta ska åtgärdas under våren 2017.

Den nordvästra delen av kyrkogården i färdigställt skick.

Några stenar bär spår efter klyvning, detta ska åtgärdas under våren 2017.

Den sydvästra delen av muren färdigställdes i november 2016.

Muren är återställd, mycket av murens fyllning har bytts ut mot stenmaterial i dimensionen 16/32 och 90/150 för att åstadkomma en självdränerande effekt. Många runda stenar har också bytts ut eftersom de gör muren instabil.

Bilden föreställer kyrkogårdsmurens sydvästra hörn. Muren är återställd, mycket av murens fyllning har bytts ut mot stenmaterial i dimensionen 16/32 och 90/150 för att åstadkomma en självdränerande effekt. Många runda stenar har också bytts ut eftersom de gör muren instabil.

Antikvarisk kommentar

Omläggning och restaurering av den gamla muren har utförts med ett traditionellt och ett hantverksmässigt utförande. Befintligt stenmaterial har i stor utsträckning återanvänts. Material som tillförts är det dränerande stenmaterial som använts till murens grundläggning och dränering.

Åtgärderna har bidragit till att kyrkogårdens kulturhistoriska värde har bevarats. Kyrkogårdens kulturhistoriska värde har inte förvanskats. Åtgärderna bedöms vara genomförda enligt tillståndet.

Administrativa uppgifter

Diarienummer: 433-5421-2015

Tillståndsbeslut: 2015-02-16

Dokumentet är upprättat 2017-02-24

Maria Olovsson
Bebyggelseantikvarie
Acanthus arkitektur och kulturvård